

ДНІПРОВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Економічна та соціальна географія»

Спеціальність	073 «Менеджмент»
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма	«Економічна та соціальна географія»
Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Статус дисципліни	Вибіркова дисципліна професійної підготовки
Курс початку вивчення дисципліни	II
Семестр вивчення навчальної дисципліни	03
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг навчальної дисципліни становить 3,0 кредитів ЄКТС, 90 годин, з яких 68 години становить контактна робота з викладачем, 22 годин становить самостійна робота
Мова викладання	Українська
Підсумковий контроль	Залік
Розробник	Олефір Інна Вікторівна - викладач економічних спецдисциплін, вища кваліфікаційна категорія Контактна інформація: innaolefirdpk@gmail.com

2. Опис дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни “Економічна та соціальна географія” –полягають у вивченні закономірностей територіальної організації країн світу в постіндустріальний та інформаційний період їх розвитку, які супроводжуються глобальними інтеграційними та дезінтеграційними процесами, а також демографічними, соціальними, економічними та іншими проблемами, які повинні розглядатися як на рівні територіальних масивів окремих країн, так і регіонів світу, вказуючи при цьому на існуючі контакти та перспективи зв’язків з Україною.

Як результат вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен

знати: теоретичні засади регіональної економічної і соціальної географії, стан суспільно-географічного розвитку країн світу на етапі становлення постіндустріальних та інформаційних суспільств, проблеми їх розвитку, особливості інтеграції і формування галузево-територіальних структур, а також існуючі зв’язки та перспективи їх розвитку з Україною.

Вміти: - давати оцінку суспільно-географічного положення території; забезпечувати підготовку фахівців з економічної і соціальної географії, здатних розв’язувати складні спеціалізовані проблеми соціально-економічного розвитку територій із застосуванням сучасних географічних теорій і методів, сформувані загальні і професійні компетентності, необхідні для розуміння закономірностей розвитку і територіальної організації природно- та суспільно-географічних комплексів, процесів і явищ, навички практичної діяльності у сфері економічної і соціальної географії

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. ВСТУП ДО ЕКОНОМІЧНОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Предмет економічної та соціальної географії країн. Місце дисципліни в структурі підготовки бакалаврів географії. Значення курсу: наукове, пізнавальне, прикладне, освітнє. Структура та завдання курсу "Економічна і соціальна географія ". Аналіз основних літературних, статистичних та картографічних джерел.

Тема 2. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Походження назви „Україна”. Формування території держави. Кордони .Сухопутні та морські кордони. Спірні території. крайні точки території . Розміри території, її конфігурація і компактність з точки зору соціально-економічного розвитку. Географічний центр Європи. Сучасний державний та адміністративно-територіальний устрій , форма правління. Оцінка глобального суспільно-географічного положення.. Оцінка регіонального суспільно-географічного положення. Транзитний потенціал. Оцінка сусідського суспільно-географічного положення. Сучасне економіко-географічне положення. Екологогеографічне положення. Потенціал геополітичного положення . Участь країн в світових інтеграційних процесах. в міжнародних організаціях.

Тема 3. ГОСПОДАРСЬКА ОЦІНКА ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Структура природно-ресурсного потенціалу країн. Рівень забезпеченості господарства та регіонів природними ресурсами. Регіональні відміни ефективності використання природно-ресурсного потенціалу. Господарська оцінка мінерально-сировинних ресурсів: паливних, рудних, нерудних. Господарська оцінка земельних ресурсів. Бонітування ґрунтів. Земельний кадастр. Структура землекористування. Господарська оцінка водних ресурсів. Водогосподарський баланс. Вододефіцитні регіони країн. Господарська оцінка лісових ресурсів. Лісистість території. Господарська оцінка природно-рекреаційних ресурсів. Проблеми раціонального природокористування.

Тема 4. НАСЕЛЕННЯ ТА РОЗСЕЛЕННЯ

Динаміка чисельності населення України. Депопуляція населення. Сучасні тенденції та чинники розвитку демографічних процесів. Природний рух населення. Народжуваність в Україні та її регіональні відміни. Смертність в Україні та її регіональні відміни. Природне скорочення (приріст) населення в регіонах України. Статеву структуру населення та її регіональні відміни. Вікова структура населення та її регіональні відміни. Особливості процесу старіння населення в Україні. Очікувана середня тривалість життя в Україні. Статеві-вікова піраміда населення. Шлюбність та розлучуваність в Україні. Демографічна політика держави. Густина населення в Україні та її регіональні відміни. Міське розселення в Україні. Типи міських поселень. Урбанізація та її регіональні відміни. Субурбанізація. Міста-мільйонери в Україні. Міста державного значення. Міста обласного підпорядкування. Міські агломерації в Україні. Проблеми розвитку малих і середніх міст. Селища міського типу (містечка). Сільське розселення в Україні. Сільська місцевість держави. Типи сільських поселень. Територіальні відміни сільського розселення в Поліссі, Лісостепу, Степу, гірській місцевості. Система розселення України. Регіональні системи розселення. Сучасні тенденції та чинники міграції населення в Україні. Постійні, тимчасові та маятникові міграції. Зовнішні міграції України. Проблеми зовнішніх міграцій. Біженці в Україні. Внутрішні міграції в Україні. Регіонидонори та регіони-реципієнти. Міграції між сільською місцевістю та містами. Міжміські міграції. Внутрішньорегіональні міграції. Національний склад населення України. Національні меншини. Історико-географічні землі України. Етнічний склад населення України. Етнічна територія України. Українська діаспора

Тема 5. ПРАЦЕРЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА РИНОК ПРАЦІ

Трудові ресурси в Україні. Економічно активне і неактивне населення. Структура працересурсного потенціалу України: галузева, статеві-вікова, освітньо-кваліфікаційна. Регіональні відміни у забезпеченості трудовими ресурсами. Зайнятість в Україні та її регіональні відміни. Безробіття в Україні та його регіональні відміни. Навантаження на одне вільне робоче місце. Трудові міграції в Україні. Зовнішні трудові міграції. Регіони значного

відтоку трудових мігрантів закордон. Внутрішні трудові міграції. Центри притягання робочої сили в Україні. Сучасні риси ринку праці України. Регіональні ринки праці в Україні. Київський (Столичний) ринок праці. Державна служба зайнятості в Україні. Біржі праці.

Тема 6. ГЕОГРАФІЯ СФЕРИ ПОСЛУГ

Господарське значення та структура сфери послуг України. Чинники та особливості розвитку і розміщення галузей сфери послуг. Географія торгівлі України. Розміщення торговельної інфраструктури. Географія оптової та роздрібною торгівлі. Спеціалізовані торговельні центри України. Розміщення закладів ресторанного господарства в Україні. Розміщення закладів побутового обслуговування населення в Україні. Географія культурно-освітнього обслуговування в Україні. Розміщення культурно-освітніх закладів. Регіональні відміни у відвідуванні закладів культури. Особливості розміщення вищих навчальних закладів в Україні. Географія наукового обслуговування в Україні. Форми територіального зосередження наукової діяльності. Регіональні наукові центри НАН України. Технопарки в Україні. Географія медико-оздоровчого обслуговування в Україні. Розміщення закладів охорони здоров'я. Спеціалізовані медичні центри. Розміщення закладів санаторно-курортного господарства України. Розміщення спортивно-оздоровчих центрів. Географія туристичного обслуговування в Україні. Розміщення закладів туристичної інфраструктури. Географія готельного господарства. Чинники та особливості розвитку зеленого туризму в Україні. Туристичні регіони і центри України. Географія транспортного обслуговування в Україні. Чинники та особливості розміщення і розвитку галузей транспорту. Напрями і структура пасажиро- та вантажоперевезень в Україні. Міжнародні транспортні коридори. Географія послуг залізничного транспорту. Мережа залізниць України. Залізничні вузли. Географія послуг автомобільного транспорту. Мережа автомобільних шляхів України. Географія послуг морського транспорту. Морські порти України. Географія послуг річкового транспорту. Річкові порти України. Географія послуг повітряного транспорту. Аеропорти України. Міський транспорт в Україні. Географія послуг зв'язку в Україні. Географія телекомунікаційних послуг в Україні. Географія фінансово-кредитного обслуговування в Україні. Розміщення фінансово-кредитної інфраструктури. Географія страхових послуг в Україні. Проблеми та перспективи розвитку і розміщення галузей сфери послуг.

Тема 7. ПОЛІТИЧНА ТА САКРАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ

Географія політичних партій і рухів в Україні. Електоральна географія України. Політико-географічні регіони України. Просторова організація влади в Україні. Сакральна географія України. Георелігійна та геоконфесійна ситуація в Україні. Географія поширення християнства в Україні. Місця паломництва в Україні.

Тема 8. СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА

Людський розвиток в Україні та її регіонах. Індикатори людського розвитку в Україні. Індекс розвитку людського потенціалу. Рівень освіченості населення України. Рівень захворюваності населення України. Рівень злочинності в регіонах України. Рівень поширення соціальних негараздів в регіонах України. Гендерні співвідношення в Україні. Регіональні відміни гендерних співвідношень в державному управлінні та на ринку праці. Рівень доходів населення України. Регіональні відміни показників добробуту населення. Чинники, особливості та регіональні відміни формування середнього класу в Україні. Соціальна безпека України. Загрози та індикатори соціальної безпеки. Соціальна безпека регіонів України. Регіональна соціальна політика в Україні

Тема 9. ГЕОГРАФІЯ ПАЛИВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ Господарське значення та структура паливної промисловості України. Паливно-енергетичний баланс України. Рівень забезпеченості господарства паливними ресурсами. Географія вугільної промисловості. Вугільні басейни України. Центри вуглевидобутку. Географія виробництва коксу. Географія нафтової і газової промисловості. Нафтогазозносні райони України. Центри видобутку нафти і газу. Географія нафтопереробної промисловості. Географія газопереробної промисловості. Географія транспортування нафти і газу. Нафто- та газопроводи. Підземні сховища газу. Географія торф'яної промисловості. Проблеми та перспективи розвитку і розміщення паливної промисловості України.

Тема 10. ГЕОГРАФІЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ

Господарське значення та структура електроенергетики. Енергобаланс України. Географія атомної електроенергетики. Географія теплової електроенергетики. Географія гідроелектроенергетики. Географія вітрової електроенергетики. Регіональні електроенергетичні системи України. Географія транспортування електроенергії. Мережа ЛЕП та підстанцій. Проблеми та перспективи розвитку і розміщення електроенергетики України.

Тема 11. ГЕОГРАФІЯ ЧОРНОЇ ТА КОЛЬОРОВОЇ МЕТАЛУРГІЇ

Господарське значення та структура чорної і кольорової металургії. Географія чорної металургії. Умови та фактори розвитку і розміщення галузі. Сировинна база чорної металургії. Географія гірничорудної промисловості та виробництва нерудної сировини. Центри виробництва чорних металів, труб та феросплавів. Географія електрометалургії та порошкової металургії. Металургійні регіони та центри України. Географія кольорової металургії. Особливості та чинники розвитку і розміщення галузі. Сировинна база кольорової металургії. Центри алюмінієвої, титано-магнієвої, нікелевої, цинкової, ртутної промисловості. Проблеми та перспективи розвитку і розміщення чорної та кольорової металургії України.

Тема 12. ГЕОГРАФІЯ МАШИНОБУДУВАННЯ

Господарське значення та структура машинобудування. Чинники розвитку і розміщення галузей машинобудування. Географія важкого машинобудування. Географія електротехнічного машинобудування. Географія верстатобудування та інструментального машинобудування. Географія електронного, радіотехнічного та приладобудування. Географія транспортного машинобудування. Географія сільськогосподарського і тракторного машинобудування. Географія виробництва обладнання для легкої, харчової промисловості і галузей сфери послуг. Географія виробництва ракетно-космічної, військової техніки та зброї. Географія металообробки. Машинобудівні райони та вузли України. Проблеми та перспективи розвитку і розміщення галузей машинобудування України

Тема 13. ГЕОГРАФІЯ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Господарське значення та структура хімічної промисловості. Чинники розвитку і розміщення галузі. Сировинна база хімічної промисловості. Географія гірничо-хімічної промисловості. Центри видобутку калійної, кам'яної солі та сірки. Географія основної хімії. Географія хімії органічного синтезу. Географія виробництва та переробки полімерних матеріалів. Географія виробництва товарів побутової хімії та парфумерно-косметичної продукції. Географія хіміко-фармацевтичної промисловості. Проблеми та перспективи розвитку і розміщення хімічної промисловості України.

Тема 14. ГЕОГРАФІЯ ЛІСОВОЇ, ДЕРЕВООБРОБНОЇ ТА ЦЕЛЮЛОЗНО-ПАПЕРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Господарське значення та структура галузі. Особливості та чинники розвитку і розміщення лісової, деревообробної та целюлозно-паперової промисловості. Географія заготівлі лісу та первинної обробки деревини. Лісопромислові регіони України. Географія деревообробної промисловості. Географія меблевої промисловості. Центри виробництва меблів в Україні. Географія целюлознопаперової промисловості. Центри виробництва паперу, картону та виробів з них. Географія лісохімічної промисловості. Проблеми та перспективи розвитку і розміщення лісової, деревообробної та целюлозно-паперової промисловості України.

Тема 15. ГЕОГРАФІЯ ПРОМИСЛОВОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

Господарське значення та структура промисловості будівельних матеріалів. Умови та фактори розвитку і розміщення галузі. Сировинна база промисловості будівельних матеріалів. Географія цементної промисловості. Центри виробництва цементу в Україні. Географія виробництва в'язучих матеріалів. Географія виробництва стінових матеріалів. Географія виробництва збірних бетонних і залізобетонних конструкцій. Географія виробництва покрівельних та теплоізоляційних матеріалів. Географія виробництва будівельної кераміки та санітарно-технічних виробів. Географія скляної промисловості. Географія порцеляно-фаянсової промисловості. Проблеми та перспективи розвитку і розміщення промисловості будівельних

матеріалів в Україні.

Тема 16. ГЕОГРАФІЯ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Господарське значення та структура легкої промисловості. Чинники розвитку і розміщення галузі. Географія текстильної промисловості. Центри виробництва бавовняних, лляних, вовняних та шовкових тканин. Географія трикотажної та швейної промисловості. Географія шкіряно-взуттєвої промисловості. Географія галантерейної промисловості. Географія хутрової промисловості. Центри виробництва взуття та хутрових виробів в Україні. Проблеми та перспективи розвитку і розміщення легкої промисловості України.

Тема 17. ГЕОГРАФІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Значення та структура сільського господарства. Особливості та чинники розвитку галузі. Географія рослинництва. Структура сільськогосподарських угідь та посівних площ України. Географія вирощування зернових культур. Географія вирощування технічних культур. Географія картоплярства, овочівництва і баштанництва. Географія садівництва, ягідництва та виноградарства. Географія вирощування кормових культур. Географія тваринництва. Структура поголів'я худоби в Україні. Географія скотарства. Географія свинарства. Географія вівчарства. Географія птахівництва. Географія конярства. Географія рибного господарства. Географія бджільництва. Сільськогосподарські зони України. Приміське сільське господарство. Географія фермерства в Україні. Виробництво сільськогосподарської продукції в особистих господарствах населення. Проблеми та перспективи розвитку і розміщення сільського господарства в Україні.

Тема 18. ГЕОГРАФІЯ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Господарське значення та структура харчової промисловості. Особливості та чинники розвитку галузі. Географія борошномельно-круп'яної, макаронної, хлібопекарської та кондитерської промисловості. Географія цукрової промисловості. Географія олійної промисловості. Географія плодоовочеконсервної промисловості та виробництва соків. Географія спиртової та лікеро-горілчаної промисловості. Географія виноробної промисловості. Географія виробництва пива, безалкогольних напоїв та розливу мінеральних вод. Географія тютюнової промисловості. Географія соляної промисловості. Географія м'ясної промисловості. Географія молочної промисловості. Географія рибної та рибоконсервної промисловості. Продовольча доступність та продовольча безпека в Україні. Рівні самозабезпеченості регіонів України продовольством. Проблеми та перспективи розвитку і розміщення харчової промисловості в Україні.

Тема 19. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Господарський потенціал України. Місце України у світовій економіці. Особливості галузевої структури господарства України. Особливості територіальної структури господарства України. Традиційні та новітні чинники економічного розвитку України. Господарський потенціал регіонів України та ефективність його використання. Валовий регіональний продукт. Рівні економічного розвитку регіонів України. Економічна безпека України та її регіонів. Загрози та індикатори економічної безпеки регіонів України. Перспективи економічного розвитку України. Регіональна економічна політика держави.

Тема 20. ЗОВНІШНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ

Сучасні риси та особливості зовнішньоекономічної діяльності України. Географія зовнішньої торгівлі товарами. Географія зовнішньої торгівлі послугами. Сальдо торговельного балансу України. Регіональні відміни експортно-імпортних операцій в Україні. Географія іноземних інвестицій. Галузева та територіальна структура іноземного інвестування в Україні. Участь України в міжнародній фінансово-кредитній діяльності. Особливості розвитку та розміщення спільних підприємств в Україні. Географія поширення транснаціональних корпорацій в Україні. Участь України в міжнародному соціальному співробітництві. Особливості міжнародного співробітництва України в галузі культури, освіти, охорони здоров'я, спорту. Транскордонне співробітництво України. Єврорегіони в Україні.

Тема 21. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ

Науково-практичне значення суспільно-географічного районування. Схеми районування території України XIX століття. Районування території України у першій половині XX століття.

Районування України у другій половині ХХ століття. Концепція суспільно-географічного районування України. Сучасний стан суспільно-географічного районування України. Перцепційні портрети макрорайонів України.

Теми 22-30. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ МАКРОРАЙОНИ УКРАЇНИ

- Тема 22. Столичний суспільно-географічний макрорайон.
- Тема 23. Центральний суспільно-географічний макрорайон.
- Тема 24. Донецький суспільно-географічний макрорайон.
- Тема 25. Придніпровський суспільно-географічний макрорайон.
- Тема 26. Північно-Східний суспільно-географічний макрорайон.
- Тема 27. Причорноморський суспільно-географічний макрорайон.
- Тема 28. Подільський суспільно-географічний макрорайон.
- Тема 29. Північно-Західний суспільно-географічний макрорайон.
- Тема 30. Карпатський суспільно-географічний макрорайон.

4. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Базова:

1. Комплексний атлас України. – К.: ДНВП „Картографія”, 2005. – 96 с.
2. Соціально-економічна географія України: Навч. посіб. / За ред. О.І. Шаблія. – Л.: Світ, 2000. – 679с.
3. Гудзеляк І. Географія населення: Навч. посіб. / За ред. О.І. Шаблія. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 232с.
4. Заставецька О.В., Заставецький Б.І., Ткач Д.В. Географія населення України. – Тернопіль, 2003. – 149 с.
5. Барановський М.О. Географія населення: Навч. посіб. – Ніжин: Ніжинський держ. педагогічний ун-т ім. Миколи Гоголя, 2002. – 191 с.
6. Сюткін С.І. Географія населення: Курс лекцій для студ. природн.-геогр. фтів пед. ін-тів та ун-тів. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2002. – 80 с

Допоміжна .

1. Джаман В.О., Круль В.П., Чернюх Г.Я. Демогеографія. – Чернівці: Рута, 2002. – 160 с. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витоки, складові, напрямки протидії / За ред. В.Стешенко. – К.: ІЕ НАНУ, 2001. – 560 с.
2. Дністрянський М.С. Етногеографія України: Навч. посіб. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 232 с.
3. Доценко А.І., Зінич В.Т., Великохатько О.Т., Танцюра В.Л. Розселення в Україні: проблеми і перспективи / За ред. Б.М. Данилишина. – К.: РВПС України НАН України, 2006. – 268 с.
4. Доценко А.І. Концепції розселення населення. – К.: РВПС України НАН України, 2008. – 72 с. 14. Джаман В.О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. – Чернівці: Рута, 2003. – 392 с.
5. Івченко А. Містечка України. Довідник. – К.: НВП "Картографія", 2000. – 184 с.
6. Міста України: інформ.-стат. довід. / Упоряд. О.А. Панасенко. – К.: „АВКРосток”, 2007. – 128 с. 20. Демографічна ситуація в Україні у 2008 році. – К.: Держкомстат, 2008. – 36 с.